

Προγράμματα εκπαίδευσης χρηστών σε υπηρεσίες βιβλιοθηκών. Νομικό Σπουδαστήριο και Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας του ΕΚΠΑ

Βασιλική Στρακαντούνα

Νομικό Σπουδαστήριο, Πανεπιστήμιο Αθηνών, vstrakan@lib.uoa.gr

Αργυρώ Φραντζή

Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, afrantzi@lib.uoa.gr

Περίληψη

Στην εισήγηση περιγράφονται τα άτυπα προγράμματα εκπαίδευσης που οργανώνει το προσωπικό δυο σπουδαστηρίων στη Νομική και τη Φιλοσοφική Σχολή του ΕΚΠΑ με σκοπό να εξοικειωθούν κυρίως οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές με τη χρήση των περιφερειακών βιβλιοθηκών στο φυσικό τους χώρο αλλά και να γνωρίσουν τις ψηφιακές υπηρεσίες των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ και του Διαδικτύου με αναφορά στη Νομική επιστήμη και την Κλασική Φιλολογία αντιστοίχως.

Τα ζητήματα που ανακύπτουν από τη μη θεσμοθετημένη υλοποίηση των προγραμμάτων, την παθογένεια του τρόπου οργάνωσης των βιβλιοθηκών αλλά και από την απουσία κεντρικής διοίκησης των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ, συζητούνται σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα οικεία Τμήματα, καθώς η παροχή υπηρεσιών πληροφοριακής εκπαίδευσης των χρηστών των βιβλιοθηκών κρίνεται απολύτως αναγκαία.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται απλές πρακτικές, προσαρμοσμένες στο συγκεκριμένο περιβάλλον δυο βιβλιοθηκών των θεωρητικών επιστημών, που αν και μεμονωμένα έχουν να επιδείξουν ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Τέλος επισημαίνεται η σημασία της προσαρμογής διεθνών προτύπων και καλών πρακτικών πληροφοριακής εκπαίδευσης μέσα από τη διαπανεπιστημιακή συνεργασία των βιβλιοθηκών με έμφαση στη θεματική (κατά επιστημονικούς κλάδους) συνάφεια των προγραμμάτων.

Λέξεις-κλειδιά: Πληροφοριακή εκπαίδευση, Εκπαίδευση χρηστών, Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Νομικές βιβλιοθήκες, Φιλολογικές βιβλιοθήκες

User education programs in Law Library and Classics Library of National and Kapodistrian University of Athens

Vasiliki Strakantouna

Low School Library, University of Athens, vstrakan@lib.uoa.gr

Argiro Frantzi

*School of Philosophy Classical Philology Library, University of Athens,
afrantzi@lib.uoa.gr*

Abstract

The informal user education programs organized by two departmental libraries, one at the School of Law and the other at the School of Philosophy in National and Kapodistrian University of Athens, are described in this paper. The aim of the programs, which are mainly addressed to students, is to help them get acquainted with the use of the departmental libraries in their physical location, and to introduce them to the digital information services related to Law and Classics and offered by the University.

The issues emerging from the informal setting of the programs, the problematic organizational structure and the absence of a central library system are discussed in relation to the peculiarities of the educational process in the Departments. Information literacy actions are considered absolutely necessary. Within this context simple practices are proposed, tailor-made to the needs of the specific libraries, which although exceptionally have shown interesting results.

Finally the need for adaptation of international information literacy standards and best practices is stressed by Greek academic libraries building collaborations on disciplinary basis.

Key-words: Information Literacy, User education, Academic Libraries, Law Libraries, Classical Philology Libraries

Βιβλιοθήκες-Σπουδαστήρια ΕΚΠΑ

Τα Σπουδαστήρια είναι ένας θεσμός που λειτουργεί στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών ήδη το 1932¹, χωρίς να συνυπάρχει μία κεντρική διοίκηση βιβλιοθηκών κατά τα πρότυπα των ευρωπαϊκών και αμερικανικών πανεπιστημίων. Ο αριθμός και η διασπορά τους αντικατοπτρίζουν την υπάρχουσα εκπαιδευτική δομή (Σχολή-Τμήμα-Τομέας) κατά τα πρότυπα των γερμανικών πανεπιστημίων, χωρίς όμως την

¹ Νόμος 5343/23 Μαρτίου 1932. Περί Οργανισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τμήμα Δωδέκατον.

αντίστοιχη χρηματοδότηση, οργάνωση και διοίκηση. Ενώ ο νόμος πλαίσιο για τη δομή και τη λειτουργία των Α.Ε.Ι. (ν. 1268/82) δεν επέφερε καμία αλλαγή στη λειτουργία των σπουδαστηρίων, κάτι τέτοιο συνέβη σταδιακά και με αργό ρυθμό με αφορμή την υλοποίηση του Α΄ Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ) για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Με το Έργο "Εκσυγχρονισμός Βιβλιοθηκών Πανεπιστημίου Αθηνών" 1997-2000 [Α΄ Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ] ξεκίνησε η προσπάθεια για συντονισμό ορισμένων δράσεων, μέσω του νεοϊδρυθέντος τότε Υπολογιστικού Κέντρου Βιβλιοθηκών, με στόχο τη δημιουργία ενιαίων ψηφιακών υπηρεσιών των βιβλιοθηκών. Με απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου (19.6.1997) τα Σπουδαστήρια υπήχθησαν σε 12 Κεντρικές Βιβλιοθήκες, χωρίς αυτό να επηρεάσει σημαντικά την εν γένει λειτουργία τους. Το 1998 ιδρύεται στο Πανεπιστήμιο Βιβλιοθήκη «ως αυτοτελής και αποκεντρωμένη υπηρεσία» χωρίς περαιτέρω περιγραφή (Προεδρικό Διάταγμα 338, ΦΕΚ 227, 2 Οκτ. 1998).

Στο πλαίσιο του έργου του Β' Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ 2000-2006 «Εμπλουτισμός και Αναβάθμιση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Αθηνών» αναπτύχθηκαν επιπλέον ενοποιημένες ψηφιακές υπηρεσίες και προχώρησε σημαντικά η αναδρομική καταλογογράφηση σε ορισμένες σχολές. Με απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου οι 12 Κεντρικές Βιβλιοθήκες γίνονται 6, χωρίς να επηρεάζεται πάλι η διοίκηση και η εν γένει λειτουργία των σπουδαστηρίων. Οι αποκεντρωμένες ανά γνωστικό αντικείμενο βιβλιοθήκες εξακολουθούν να λειτουργούν υπό τη διοίκηση μελών ΔΕΠ, με διαβαθμισμένες υλικοτεχνικές και ανθρώπινες υποδομές και διαφορετικούς κανονισμούς λειτουργίας. Τον Ιανουάριο 2009 μεταφέρονται και ενοποιούνται τα σπουδαστήρια της Σχολής Θετικών Επιστημών στο νέο κτήριο της Βιβλιοθήκης των Θετικών Επιστημών. Το νέο κτήριο της Βιβλιοθήκης της Φιλοσοφικής Σχολής υπολογίζεται να ολοκληρωθεί σύντομα, για να στεγάσει ενοποιημένα πλέον τα σπουδαστήρια της Φιλοσοφικής Σχολής².

Νομικό Σπουδαστήριο (Νομική Σχολή)

Το Τμήμα Νομικής του ΕΚΠΑ διαθέτει αποκεντρωμένο «σύστημα» βιβλιοθηκών. Σήμερα η συλλογή κατανέμεται σε έντεκα εξειδικευμένες θεματικά και χωροταξικά συλλογές (Σπουδαστήρια) και η ενοποίηση για ένα μεγάλο μέρος της επιτυγχάνεται μέσω του ενιαίου αυτοματοποιημένου καταλόγου. Με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Πρυτανικού Συμβουλίου τα Σπουδαστήρια εντάσσονται στην Κεντρική Βιβλιοθήκη Νομικών Επιστημών και στη συνέχεια στην Κεντρική Βιβλιοθήκη Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών.

Η παλαιότερη και μεγαλύτερη συλλογή του Τμήματος Νομικής είναι η βιβλιοθήκη του Τομέα Α΄ Ιδιωτικού Δικαίου, το λεγόμενο Νομικό Σπουδαστήριο, το οποίο σήμερα καλύπτει κυρίως το γνωστικό αντικείμενο του Αστικού Δικαίου και των συγγενών του κλάδων και αποτελείται από περίπου 28.000 τόμους βιβλίων και περιοδικών, καταλαμβάνοντας χώρους τριών ορόφων του κτηρίου της οδού Ιπποκράτους 33. Το μόνιμο προσωπικό της βιβλιοθήκης (τα τελευταία χρόνια δύο βιβλιοθηκονόμοι) εργάζεται καθημερινά για την εύρυθμη λειτουργία της, υποστηρίζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία και σχεδιάζοντας την ανάπτυξη και παροχή προς τους χρήστες (μέλη ΔΕΠ, ερευνητικό προσωπικό, φοιτητές του Τμήματος Νομικής αλλά και άλλων συναφών τμημάτων

² Το 2005 ιδρύεται ενιαία Κεντρική Βιβλιοθήκη και το 2008 πληρώνεται η θέση Διευθυντού της Βιβλιοθήκης του ιδρύματος (Απόφαση Πρυτανικού Συμβουλίου 15-9-2005).

πανεπιστημίων της χώρας, δικηγόρους, ερευνητές κτλ.) σύγχρονων υπηρεσιών. Μεταξύ αυτών ενδεικτικά αναφέρονται ο διαδανεισμός άρθρων περιοδικών από και προς επιστημονικές βιβλιοθήκες του εσωτερικού και εξωτερικού, ο διαδανεισμός βιβλίων από και προς νομικές βιβλιοθήκες του εσωτερικού, η συγκέντρωση του αρχείου διδακτορικών διατριβών, η προμήθεια και διαχείριση νομικών βάσεων δεδομένων, η δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης των διπλωματικών εργασιών του ΠΜΣ αστικού δικαίου, η διεξαγωγή σεμιναρίων πληροφοριακής εκπαίδευσης στους πρωτοετείς και μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Προγράμματα πληροφοριακής εκπαίδευσης

Η πληροφοριακή εκπαίδευση συμβάλλει στην αλλαγή παραδείγματος στην ερευνητική και εκπαιδευτική διαδικασία. Στη διεθνή βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ως όρος ομπρέλα και περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων, που απαιτούνται κυρίως για την αλληλεπίδραση σε online περιβάλλοντα, σχετικά με την οργάνωση της έρευνας, τη χρήση των εργαλείων ανάκτησης και των πηγών, την ανάλυση και αξιολόγηση της σχετικότητας και της αξιοπιστίας των πληροφοριών και τέλος τις δεξιότητες για την εκπόνηση της επιστημονικής εργασίας.

Ειδικότερα και σε ό,τι αφορά τα προγράμματα εκπαίδευσης των φοιτητών του Τμήματος Νομικής, τα οποία κατά τη γνώμη μας δεν θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ολοκληρωμένα προγράμματα πληροφοριακής εκπαίδευσης, οι σχετικές ενέργειες χρονολογούνται από το 1995. Ήταν η εποχή που οι βιβλιοθήκες άρχισαν να αυτοματοποιούνται και να συνδέονται στο διαδίκτυο και ο απόηχος των αλλαγών στον τομέα της πληροφόρησης δεν μπορούσε παρά να επηρεάσει τις πρακτικές μας. Στο πλαίσιο αυτό και καθώς η βιβλιοθήκη του Τομέα Α΄ Ιδιωτικού Δικαίου της Νομικής Σχολής περνούσε από το συμβατικό στο υβριδικό περιβάλλον, οργάνωσε τα πρώτα άτυπα σεμινάρια χρήσης των υπηρεσιών που προσέφερε, με κύριο στόχο να γίνουν οι χρήστες ενεργοί συμμετέχοντες και κοινωνοί της νέας πραγματικότητας. Επρόκειτο για προγράμματα που αρχικά απευθύνθηκαν στους φοιτητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Αστικού Δικαίου και σε πιο εξελιγμένη μορφή συνεχίζονται μέχρι σήμερα, και στη συνέχεια στους πρωτοετείς φοιτητές του Τμήματος Νομικής. Βεβαίως και παλαιότερα σε συνεργασία με τους διδάσκοντες των μαθημάτων του Αστικού και Αστικού Δικονομικού Δικαίου των πρώτων εξαμήνων, οργανώνονταν επισκέψεις στη Βιβλιοθήκη, με ενημερωτικό κυρίως χαρακτήρα, δεδομένου του μεγάλου αριθμού των συμμετεχόντων φοιτητών, αλλά και της αδυναμίας του προσωπικού να εμπλακεί ενεργά στη διαδικασία.

Σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη και επέκταση των προγραμμάτων αυτών ήταν η συνεργασία με τη Διοίκηση και με συναδέλφους δύο ακόμα βιβλιοθηκών του Τμήματος Νομικής. Έτσι κατά την περίοδο των εγγραφών ξεκίνησαν ενημερώσεις των πρωτοετών φοιτητών και στη συνέχεια, ανάλογα με τις δηλώσεις συμμετοχής, οργανώνονταν επιμέρους σεμινάρια στο χώρο του Νομικού Σπουδαστηρίου και του Σπουδαστηρίου Ποινικών Επιστημών αργότερα.

Στόχοι αυτών των αρχικών προγραμμάτων εκπαίδευσης ήταν οι ακόλουθοι:

- η προσαρμογή και εξοικείωση των χρηστών με τις αλλαγές που επέφερε η εφαρμογή των ΤΠΕ στις βιβλιοθήκες και στις υπηρεσίες τους

- η υποστήριξη της ερευνητικής διαδικασίας και εν γένει η διευκόλυνση του έργου της ακαδημαϊκής κοινότητας και των βιβλιοθηκών
- η ενθάρρυνση και παρότρυνση της χρήσης του χώρου και των πόρων των βιβλιοθηκών καθώς και των παρεχόμενων υπηρεσιών πληροφόρησης
- το πέρασμα από την εξατομικευμένη ενημέρωση στην εκπαίδευση ομάδων

Τα αποτελέσματα αυτών των σεμιναρίων ήταν ενθαρρυντικά όχι μόνο ως προς την επίδραση που είχαν στους συμμετέχοντες αλλά και ως προς την τεκμηρίωση της αναγκαιότητας συνέχισης και καλύτερης οργάνωσής τους. Ήταν όμως και αποκαρδιωτικά όχι μόνο λόγω του περιορισμένου αριθμού των συμμετεχόντων φοιτητών αλλά κυρίως λόγω της διαπίστωσης της παντελούς έλλειψης πληροφοριακής εκπαίδευσης των νεοεισαχθέντων φοιτητών.

Καθώς νέες ψηφιακές και εξ αποστάσεως υπηρεσίες παρέχονται στους χρήστες από το σύστημα των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ, διαμορφώνεται πλέον ένα νέο περιβάλλον το οποίο επιβάλλει αναπροσαρμογή και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών πληροφοριακής εκπαίδευσης σε συνεργασία με τα μέλη ΔΕΠ καθώς και εξειδίκευση του προσωπικού. Σταδιακά επιβάλλεται το πέρασμα από την εμπειρική προσέγγιση στην εξειδίκευση και εφαρμογή μεθόδων πληροφοριακής εκπαίδευσης και τεχνικών εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο πλαίσιο αυτό από το 2006 δημιουργείται άτυπη ομάδα πληροφοριακής εκπαίδευσης σε επίπεδο Κεντρικής Βιβλιοθήκης Νομικής. Επαναπροσδιορίζονται οι στόχοι σε επίπεδο γνώσεων –ικανοτήτων και στάσεων που θα πρέπει να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες. Επιπλέον επιχειρείται καλύτερος σχεδιασμός για τη διεξαγωγή των σεμιναρίων: χρήση εποπτικών μέσων, δημιουργία εποπτικού υλικού όπως το «Μικρό όργανο για τη χρήση της Βιβλιοθήκης», και ο «Οδηγός Βιβλιοθηκών Τμήματος Νομικής». Δοκιμάζονται διαδραστικές τεχνικές εκπαίδευσης, εισήγηση εμπλουτισμένη με ερωτήσεις – απαντήσεις και πρακτικές ασκήσεις, και επιδιώκεται όλο και περισσότερο η ενεργητική στάση των συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια της σεμιναρίου. Επιδιώκεται επίσης, και όπου αυτό είναι εφικτό πραγματοποιείται, η παρουσία και συμμετοχή των μελών ΔΕΠ. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνονται παράλληλες δράσεις και αλληλεπιδράσεις πληροφοριακής εκπαίδευσης με συμμετέχοντες τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, το προσωπικό των βιβλιοθηκών αλλά και τα μέλη ΔΕΠ, τους υποψηφίους διδάκτορες και τους επιστημονικούς συνεργάτες.

Τα σεμινάρια των πρωτοετών προπτυχιακών φοιτητών γίνονται στην Αίθουσα Πολυμέσων του Τμήματος Νομικής, η οποία είναι πλήρως εξοπλισμένη και κατάλληλη για τη διεξαγωγή αντίστοιχων σεμιναρίων. Οι φοιτητές χωρίζονται σε ομάδες και η προγραμματισμένη διάρκεια είναι μία ώρα για την κάθε ομάδα. Οι ώρες διεξαγωγής επιλέγονται με απόλυτη προτεραιότητα στην τήρηση του προγράμματος σπουδών. Το πρόγραμμα του σεμιναρίου περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- Ενημέρωση και γενικές οδηγίες για τον τρόπο αναζήτησης και ανάκτησης εξειδικευμένων πληροφοριών μέσω του online συστήματος βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ
- Πλοήγηση στο χάρτη των βιβλιοθηκών του Τμήματος Νομικής και των εξειδικευμένων νομικών πηγών και υπηρεσιών πληροφόρησης
- Χρήση του ηλεκτρονικού καταλόγου του ΕΚΠΑ και άλλων συλλογικών καταλόγων

- Παρουσίαση των εθνικών και διεθνών βάσεων δεδομένων νομικού περιεχομένου (εισαγωγή στο περιβάλλον της κάθε βάσης και σύντομη αναφορά των υπηρεσιών, πρακτικές ασκήσεις)
- Παρουσίαση των πηγών ανοιχτής πρόσβασης με νομικό περιεχόμενο

Στην περίπτωση της προμήθειας νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, κυρίως βάσεων δεδομένων, οργανώνεται σχετικό σεμινάριο σε συνεργασία με τον προμηθευτή-παραγωγό της βάσης.

Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας (Φιλοσοφική Σχολή)

Το Σπουδαστήριο ανήκει στον Τομέα Κλασικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας, στο οποίο φοιτούν 4.500 προπτυχιακοί φοιτητές, 150 μεταπτυχιακοί φοιτητές και απασχολούνται 70 μέλη ΔΕΠ. Διαθέτει σήμερα συλλογή περίπου 40.000 τόμων βιβλίων και περιοδικών με αρχαιογνωστικό περιεχόμενο και έμφαση στην αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία. Εξυπηρετεί κυρίως τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα (30), διδάσκοντες με αρχαιογνωστικά ερευνητικά ενδιαφέροντα από όλες τις σχολές, φοιτητές του Τμήματος Φιλολογίας και άλλων Τμημάτων της Σχολής και εξωτερικούς χρήστες. Απασχολεί πέντε βιβλιοθηκονόμους εκ των οποίων μια υπάλληλο ΕΤΕΠ, απόφοιτο κλασικής φιλολογίας. Σύμφωνα με τον «Οργανισμό Υπηρεσιών Βιβλιοθήκης» το Σπουδαστήριο ανήκει στην Κεντρική Βιβλιοθήκη της Φιλοσοφικής Σχολής.

1. Προγράμματα εκπαίδευσης φοιτητών

Οι στόχοι των προγραμμάτων πληροφοριακής εκπαίδευσης του Σπουδαστηρίου διαμορφώθηκαν σταδιακά τα τελευταία δέκα χρόνια και βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην εμπειρία της λειτουργίας του σε στενή επαφή με την κοινότητα διδασκόντων και διδασκομένων του Τομέα Κλασικής Φιλολογίας. Το περιεχόμενο των προγραμμάτων αλλάζει συνεχώς εξαιτίας των εξελίξεων της τεχνολογίας και των νέων υπηρεσιών βιβλιοθήκης, οι βασικοί στόχοι όμως, όσον αφορά τους φοιτητές, έχουν αποκρυσταλλωθεί ως εξής:

- να εξοικειωθούν με το φυσικό χώρο, τη διάταξη της συλλογής και τους βασικούς κανόνες λειτουργίας του Σπουδαστηρίου
- να γνωρίσουν το βασικό υλικό αναφοράς της Κλασικής Φιλολογίας σε έντυπη μορφή
- να γνωρίσουν τις ψηφιακές συλλογές και υπηρεσίες των βιβλιοθηκών του ιδρύματος μέσα από την κεντρική ιστοσελίδα των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ
- να αποκτήσουν στοιχειώδεις δεξιότητες αναζήτησης και αξιολόγησης πληροφοριών
- να αξιοποιήσουν τις παραπάνω γνώσεις στις σπουδές της Κλασικής Φιλολογίας

Τα προγράμματα ξεκίνησαν κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 1998/99 και συνεχίζονται αδιάλειπτως, αν και με αυξομειούμενα ακροατήρια, μέχρι και την τρέχουσα χρονιά 2008/09. Δεν αποτελούν μία θεσμοθετημένη δράση του Τομέα, προέκυψαν από τη συνεργασία του προσωπικού με διδάσκοντες του Α' Εξαμήνου και τέθηκαν εκ των υστέρων υπό την αιγίδα του Τομέα και την επίβλεψη του εκάστοτε Διευθυντή του Σπουδαστηρίου. Πραγματοποιούνται σε συνεννόηση με τους διδάσκοντες ορισμένων μαθημάτων συγκεκριμένων εξαμήνων, τα οποία παρακολουθούνται από μεγάλα

ακροατήρια. Η συμμετοχή των φοιτητών είναι προαιρετική. Οι διδάσκοντες παρευρίσκονται στο μάθημα, εφόσον το επιθυμούν.

Τα προγράμματα ως προς το περιεχόμενό τους είναι τα εξής:

1. Ξενάγηση-Πρόγραμμα φοιτητών Α΄ Εξαμήνου Τμήματος Φιλολογίας στο Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας [1 ώρα].
2. Πρόγραμμα προπτυχιακών (Δ΄, ΣΤ΄ ή Ζ΄ εξαμήνου) και μεταπτυχιακών φοιτητών Τμήματος Φιλολογίας (εξειδίκευση Κλασικής Φιλολογίας) για τη χρήση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών των βιβλιοθηκών του Πανεπιστημίου στο Εργαστήριο Πληροφορικής του Τμήματος Φιλολογίας [2 ώρες]. Από το 2008-2009 και εξής απευθύνονται και σε φοιτητές του Α΄ εξαμήνου.
3. Πρόγραμμα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών για τη χρήση του Thesaurus Linguae Graecae (TLG) και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών των βιβλιοθηκών ΕΚΠΑ στο Εργαστήριο Πληροφορικής του Τμήματος σε συνεργασία με την υπεύθυνη πληροφορικό του Εργαστηρίου [2 ώρες].

Ξενάγηση-Πρόγραμμα Α΄ Εξαμήνου (1 ώρα)

Ιστορικό

1998-1999: Αρχικά η προσέγγιση ήταν εμπειρική, βασισμένη στην εμπειρία της εξυπηρέτησης των φοιτητών. Κατόπιν συνεννόησης με τη διδάσκουσα ενός μαθήματος συντάχθηκαν σημειώσεις που διανεμήθηκαν στους φοιτητές. Ήταν η μοναδική φορά που έγινε δίωρη ξενάγηση-μάθημα, με πρακτικές ασκήσεις αναζήτησης στο δελτιοκατάλογο, σε άλλους καταλόγους και στο χώρο. Στις εξετάσεις του μαθήματος συμπεριλήφθηκαν απλές ερωτήσεις σχετικές με τη χρήση της συλλογής.

2000-2001 και εξής: Το προσωπικό ενημερώθηκε βιβλιογραφικά για τις μεθόδους της πληροφοριακής εκπαίδευσης και εμπλούτισε το υλικό των σημειώσεων για τους φοιτητές.

2002-2003 : Η Διεύθυνση του Σπουδαστηρίου πήρε την πρωτοβουλία για τη σύνταξη μιας συνοπτικής βιβλιογραφίας κλασικών σπουδών και οδηγού για το Σπουδαστήριο με τον τίτλο «Μικρός Οδηγός του Σπουδαστηρίου Κλασικής Φιλολογίας». Το προσωπικό του Σπουδαστηρίου συνέβαλε αποφασιστικά στη συγγραφή του εγχειριδίου, το οποίο χρησιμεύει εφεξής ως βοήθημα που διανέμεται σε όσους παρακολουθούν τα προγράμματα της βιβλιοθήκης. Ο Οδηγός είναι διαθέσιμος σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του Σπουδαστηρίου.

2006-2007 κ. εξής: Με την πάροδο του χρόνου εδραιώνεται μία στενότερη συνεργασία με τους διδάσκοντες τα συγκεκριμένα μαθήματα και γίνεται προσπάθεια να λειτουργήσουν όλοι οι εμπλεκόμενοι ως ομάδα. Η συμμετοχή μελών του προσωπικού του Σπουδαστηρίου στη συνέλευση του Τομέα και η εμπλοκή τους σε ζητήματα διοικητικά και εκπαιδευτικά του Τομέα έχει ως αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να υπάρχει άμεση ενημέρωση σχετικά με το περιεχόμενο των μαθημάτων και εν γένει την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι πρόσφατες σημειώσεις για τους φοιτητές περιλαμβάνουν τις οθόνες αναζήτησης του OPAC και τους πίνακες ταξινόμησης DEWEY που χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον για την κλασική γραμματεία.

Περιεχόμενο

Γίνεται εισαγωγή στην έννοια της πληροφοριακής εκπαίδευσης η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο των σπουδών στο Τμήμα Φιλολογίας και ενημέρωση σχετικά με τους βασικούς κανόνες λειτουργίας και τις υπηρεσίες του Σπουδαστηρίου. Έως το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008, οπότε ολοκληρώθηκε η αναδρομική καταλογογράφηση των βιβλίων, το πρόγραμμα περιελάμβανε εξάσκηση στη χρήση του έντυπου Δελτιοκαταλόγου καθώς και του έντυπου καταλόγου περιοδικών.

Κατόπιν γίνεται η περιήγηση στην έντυπη συλλογή ξεκινώντας από τη συλλογή υλικού αναφοράς για την κλασική φιλολογία (λεξικά, συμφραστικοί πίνακες, γραμματολογίες, τρέχουσες βιβλιογραφίες). Οι φοιτητές ξεφυλλίζουν τα βοηθήματα και επεξηγείται το περιεχόμενο και η χρήση τους. Το ίδιο επαναλαμβάνεται με τις σειρές στερεότυπων εκδόσεων και μεταφράσεων αρχαίων συγγραφέων, οι οποίες σχολιάζονται και συνδέονται με τη διδασκαλία των οικείων μαθημάτων. Η περιήγηση στην υπόλοιπη συλλογή συνοδεύεται από την επεξήγηση του ταξινομικού συστήματος Dewey, βάσει του οποίου οι φοιτητές εντοπίζουν τη βιβλιογραφία των μαθημάτων τους. Η ομάδα τέλος επισκέπτεται τις ειδικές συλλογές και τα περιοδικά.

Το πρόγραμμα κλείνει με την επίδειξη του ηλεκτρονικού καταλόγου σε μικρότερες ομάδες. Πραγματοποιούνται παραδείγματα αναζήτησης στα ευρετήρια συγγραφέα, τίτλου και θέματος. Από την τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά και εφεξής διατίθενται επιπλέον 2 ώρες για αναζητήσεις στον κατάλογο, την επίδειξη ορισμένων ψηφιακών υπηρεσιών, την πλατφόρμα e-class, την περιήγηση στην νέα ιστοσελίδα του Τμήματος Φιλολογίας, την γνωριμία με τη θεματική πύλη ΕΥΡΥΠΥΛΗ του Σπουδαστηρίου και με τη μηχανή αναζήτησης Google. Το πρόγραμμα έχει ως άξονα τη Φιλολογία-Αρχαιογνωσία και περιλαμβάνει επιλεγμένα παραδείγματα που δίδουν αφορμή για συζήτηση και επίλυση προβλημάτων.

Προγράμματα Δ' και ΣΤ' ή Ζ' Εξαμήνου, Μεταπτυχιακού προγράμματος (2 ώρες)

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 2002, οπότε ιδρύθηκε το Εργαστήριο Πληροφορικής του Τμήματος Φιλολογίας και έχει στόχο την εξοικείωση των φοιτητών με τις ψηφιακές υπηρεσίες των Βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ και εν γένει το ψηφιακό περιβάλλον έρευνας και πληροφόρησης στις αρχαιογνωστικές επιστήμες. Περιελάμβανε μέχρι τώρα την περιήγηση στην ιστοσελίδα των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ και την ιστοσελίδα του Σπουδαστηρίου Κλασικής Φιλολογίας, τη διδασκαλία χρήσης του Ηλεκτρονικού Καταλόγου βιβλιοθηκών ΕΚΠΑ και ορισμένες ψηφιακές υπηρεσίες με έμφαση στα ηλεκτρονικά περιοδικά. Μεγαλύτερη έμφαση στις υπόλοιπες ψηφιακές υπηρεσίες δινόταν στο πρόγραμμα των μεταπτυχιακών φοιτητών.

Το τμήμα του Ηλεκτρονικού Καταλόγου περιλαμβάνει εισαγωγή στην έννοια της βάσης δεδομένων και του OPAC, παραδείγματα αναζητήσεων σε όλα τα ευρετήρια, παραδείγματα συνδυασμένης και σύνθετης αναζήτησης, συζήτηση προβλημάτων του καταλόγου, αναζητήσεις αρχαιογνωστικού υλικού και καθιερωμένων αποδόσεων αρχαιογνωστικού υλικού και τέλος πρακτικές συμβουλές. Με αφορμή τον OPAC γίνονται αναζητήσεις και σε συλλογικούς καταλόγους (ΣΚΕΑΒ, ΖΕΦΥΡΟΣ, ΑΡΓΩ).

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον τμήμα για τους φοιτητές αποτελεί η χρήση των αρχαιογνωστικών βιβλιογραφικών βάσεων Thesaurus Linguae Graecae και L' Année Philologique, εργαλείων απαραίτητων για την έρευνα της κλασικής φιλολογίας. Όσον αφορά τον TLG δεν γίνεται αναλυτική επίδειξη, καθώς υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης ειδικού

σεμιναρίου που διοργανώνεται με τη συνεργασία του Εργαστηρίου Πληροφορικής. Ακολουθεί η γνωριμία με τα ηλεκτρονικά περιοδικά και τα ηλεκτρονικά βιβλία κλασικής φιλολογίας, όπου πραγματοποιούνται ορισμένες αναζητήσεις σύντομα. Δυστυχώς τεχνικά προβλήματα στην πρόσβαση του υλικού αυτού έχουν δυσχεράνει συχνά την εξοικείωση των φοιτητών με τις υπηρεσίες αυτές.

Το 2008 ανέβηκε στο διαδίκτυο η ΕΥΡΥΠΥΛΗ, αρχαιογνωστική θεματική πύλη, προϊόν προγράμματος Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ, για το περιεχόμενο της οποίας υπεύθυνο ήταν το Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας. Έτσι προστέθηκε στο πρόγραμμα και η επίδειξη της Πύλης, η οποία προσφέρει χρήσιμες επιστημονικές και βιβλιογραφικές πληροφορίες στην ακαδημαϊκή κοινότητα με τρόπο προσαρμοσμένο στις ανάγκες της.

Σύμφωνα με πρόχειρα στατιστικά στοιχεία που τηρήθηκαν, υπολογίζεται ότι σε διάρκεια δέκα περίπου χρόνων συμμετείχαν στα προγράμματα του Σπουδαστηρίου περίπου 2000 φοιτητές του Τμήματος Φιλολογίας.

2. Δράσεις πληροφοριακής εκπαίδευσης για μέλη ΔΕΠ

Οι στόχοι των προγραμμάτων που απευθύνονται στους διδάσκοντες είναι οι ακόλουθοι:

- να γνωρίσουν τις ψηφιακές συλλογές και υπηρεσίες των βιβλιοθηκών του ιδρύματος μέσα από την κεντρική ιστοσελίδα των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ
- να αποκτήσουν δεξιότητες αναζήτησης και αξιολόγησης πληροφοριών
- να υποστηριχθούν στη χρήση ποικίλων ψηφιακών υπηρεσιών και προγραμμάτων που προσφέρει το ίδρυμα για την εκπαίδευση και την έρευνα
- να αξιοποιήσουν τις παραπάνω γνώσεις στην έρευνα και τη διδασκαλία της Κλασικής Φιλολογίας
-

Κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2008-09 στόχος ήταν το να εξοικειωθούν με τη νέα διάταξη της συλλογής σύμφωνα με το ταξινομικό σύστημα Dewey και το νέο ταξιθετικό σύστημα. Η προσπάθεια υποστήριξης των μελών ΔΕΠ του Τομέα περιλαμβάνει επίδειξη του OPAC και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, τακτική βιβλιογραφική και άλλη ενημέρωση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και επιτόπια βοήθεια σε θέματα ηλεκτρονικής τάξης (e-class), βιβλιογραφικών βάσεων και ηλεκτρονικών περιοδικών.

Πραγματοποιήθηκαν δύο επιδείξεις ψηφιακών υπηρεσιών των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ για τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα (2003 και 2006), αλλά η συμμετοχή ήταν ελάχιστη. Έτσι προς το παρόν το προσωπικό προσφέρει τη βοήθειά του μεμονωμένα σε όποιον διδάσκοντα το ζητά είτε στο Σπουδαστήριο είτε στο γραφείο του είτε από το τηλέφωνο. Η μέθοδος αυτή έχει το μειονέκτημα ότι δεν παρουσιάζεται στον ενδιαφερόμενο όλο το εύρος των υπηρεσιών συστηματικά και οργανωμένα, αλλά όμως του δίνει την ευχέρεια να λύσει τις προσωπικές του απορίες στο χρόνο που επιθυμεί.

Η τακτική ηλεκτρονική επικοινωνία του Σπουδαστηρίου με τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Κλασικής Φιλολογίας με αντικείμενο τα νέα του Σπουδαστηρίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες, νέες βάσεις δεδομένων στο διαδίκτυο, νέα εκδοτών κτλ. δίνει τη δυνατότητα στους διδάσκοντες να ενημερώνονται και να δοκιμάζουν κάποια εργαλεία, όποτε και εάν

αυτοί το επιθυμούν. Η καθημερινή επαφή με τους διδάσκοντες στο χώρο του Σπουδαστηρίου δίνει πολλές ευκαιρίες για συζήτηση και αλληλοενημέρωση.

Συμπεράσματα

Δυστυχώς η συμμετοχή των φοιτητών στα προσφερόμενα προγράμματα είναι πολύ μικρή. Η διδασκαλία σε μεγάλα ακροατήρια κατά τα πρώτα εξάμηνα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των διδασκόντων και τη φύση τόσο των φιλολογικών όσο και των νομικών μαθημάτων, δεν στρέφει τους φοιτητές προς τις βιβλιοθήκες όσο αναμένεται. Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα και οι βασικές φιλολογικές σπουδές προϋποθέτουν τη χρήση πολλαπλών εκδόσεων, ερμηνευτικών βοηθημάτων και υλικού αναφοράς. Τα υπεράριθμα ακροατήρια και οι παραδοσιακές μέθοδοι διδασκαλίας αποτρέπουν τους διδάσκοντες συχνά από το να συζητήσουν τη βιβλιογραφία και να αναθέσουν εργασίες και στερούν έτσι τους διδασκόμενους από το κίνητρο να επισκεφθούν τη βιβλιοθήκη. Βεβαίως, όπως επισημαίνουν ορισμένοι, εάν μεγάλος αριθμός φοιτητών επισκεπτόταν τις βιβλιοθήκες τακτικά, θα ήταν αδύνατον να εξυπηρετηθεί.

Οι φοιτητές στα τελευταία εξάμηνα των σπουδών τους συνειδητοποιούν την ανάγκη για εκπαίδευση στη χρήση της βιβλιοθήκης και ιδιαίτερα κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας όπου απαιτείται, κατά τη διδασκαλία των σεμιναρίων και των μεταπτυχιακών σπουδών. Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων των σπουδών η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών αναθέτει στο προσωπικό των βιβλιοθηκών την αναζήτηση των βιβλίων χωρίς να εμπλέκεται καθόλου στη διαδικασία της αναζήτησης. Τα τελευταία χρόνια, οπότε η εγγραφή στα αντίστοιχα Τμήματα και οι δηλώσεις μαθημάτων γίνονται μέσω του διαδικτύου, και λόγω των προγραμμάτων πληροφοριακής εκπαίδευσης παρατηρείται στους φοιτητές μεγαλύτερη προθυμία για τη χρήση του ηλεκτρονικού καταλόγου.

Χρόνο με το χρόνο οι φοιτητές αποκτούν στοιχειώδεις γνώσεις για τη χρήση των υπολογιστών και μπορούν να πλοηγηθούν στο διαδίκτυο. Δυστυχώς όμως οι γνώσεις αυτές είναι επιφανειακές και προσανατολισμένες σε συγκεκριμένες διαδικασίες. Δεν γνωρίζουν πώς λειτουργεί ούτε ο υπολογιστής ούτε το ψηφιακό περιβάλλον και στερούνται βασικών γνώσεων βιβλιογραφικής έρευνας και πληροφοριακής αναζήτησης. Έτσι τα προγράμματα των σπουδαστηρίων έρχονται να καλύψουν αυτά τα κενά και ταυτόχρονα να δώσουν την ευκαιρία στους φοιτητές να εξασκηθούν στη χρήση εξειδικευμένων υπηρεσιών σε πολύ περιορισμένο χρόνο. Επιπλέον, απρόβλεπτες συνθήκες που τείνουν δυστυχώς να παγιωθούν, όπως απεργίες και «καταλήψεις», δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο τη ροή και την ολοκλήρωση των προγραμμάτων.

Οι υλικοτεχνικές υποδομές των βιβλιοθηκών δεν είναι καθόλου επαρκείς για να στηρίξουν τα προγράμματα εκπαίδευσης. Ελάχιστοι και παλαιοί υπολογιστές, στο Σπουδαστήριο Κλασικής Φιλολογίας διατίθενται μόνο 2 υπολογιστές, για το κοινό αποτρέπουν τους φοιτητές από το να τους χρησιμοποιούν και δυσχεραίνουν την επίδειξη ψηφιακών υπηρεσιών στο χώρο της βιβλιοθήκης. Ορισμένες διαδικτυακές εφαρμογές δεν υποστηρίζονται από τους υπολογιστές και σίγουρα δεν προσφέρουν ένα ευχάριστο περιβάλλον χρήσης για τους νέους που είναι εξοικειωμένοι με απαιτητικές εφαρμογές και υψηλές ταχύτητες. Στην περίπτωση της Νομικής υπάρχει επιπλέον και το πρόβλημα της αργής ταχύτητας του δικτύου καθώς και οι συνεχείς διακοπές σύνδεσης.

Οι διδάσκοντες δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν σε οργανωμένη επίδειξη των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών, εκτός των άλλων εξαιτίας της δυσκολίας να βρεθεί κοινός ελεύθερος χρόνος. Οι περισσότεροι θεωρούν ότι κάτι τέτοιο μπορεί να υποκατασταθεί από αποσπασματική ad hoc βοήθεια στα σπουδαστήρια ή από το τηλέφωνο. Αρκετοί πιστεύουν ότι δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία αυτά και διστάζουν να ζητήσουν την υποστήριξη του προσωπικού. Τα τελευταία χρόνια η εξοικείωση των μελών ΔΕΠ με τις υπηρεσίες βιβλιοθήκης έχει βελτιωθεί, επειδή καθιερώνονται ποικίλες ψηφιακές υπηρεσίες στο ίδρυμα.

Η δυσκολία συντονισμού δραστηριοτήτων σε ένα πλαίσιο ξεκάθαρων εκπαιδευτικών στόχων σε επίπεδο Τμήματος έχει ως αποτέλεσμα η πληροφοριακή εκπαίδευση να είναι μετέωρη. Η εμβέλεια των προαναφερόμενων προγραμμάτων εκπαίδευσης είναι περιορισμένη και έχει χαρακτήρα εισαγωγικό και μάλλον εμπειρικό. Καλύπτεται ένα μεγάλο εύρος πληροφοριών χωρίς όμως να υπάρχει εμβάθυνση. Η απόκτηση δεξιοτήτων υπολογιστικών και βιβλιογραφικών από ένα κοινό, το οποίο δεν έχει προηγούμενη εκπαίδευση από το σχολείο δεν είναι εφικτό να γίνει σε τόσο λίγο χρόνο. Η προσπάθεια που γίνεται εστιάζεται σε δεξιότητες εντοπισμού και πρόσβασης στην πληροφορία, σε μια δηλαδή από τις 7 βασικές δεξιότητες πληροφοριακής εκπαίδευσης (SCONUL 1999).

Δεν δίδεται η δυνατότητα να επικεντρωθεί η εκπαίδευση στην αξιολόγηση των πληροφοριών και την αξιοποίησή της, ενώ δεν υπεισέρχεται ακόμη σε θέματα συγγραφής και παρουσίασης επιστημονικής εργασίας, έτσι ώστε να καλύψει στόχους πέρα από το πρόγραμμα σπουδών, δηλαδή της δια βίου κατάρτισης. Τα φλέγοντα ζητήματα ηθικής της πληροφόρησης και ό,τι έχει να κάνει με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στο ψηφιακό περιβάλλον συζητούνται ακροθιγώς. Με δυσκολία δηλαδή θα εντάσσαμε τα προγράμματα αυτά στην τυπική έννοια της Πληροφοριακής Εκπαίδευσης, όπως νοείται σε οργανωμένες βιβλιοθήκες.

Η απουσία επίσης ενός σύγχρονου συστήματος βιβλιοθηκών στο ΕΚΠΑ αφαιρεί τη δυνατότητα οι βιβλιοθήκες να έχουν κεντρική θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως συμβαίνει διεθνώς. Επίσης η απουσία δράσεων πληροφοριακής εκπαίδευσης μέσα από ευρωπαϊκά προγράμματα για βιβλιοθήκες στο ίδρυμά μας είχε ως επακόλουθο η τόσο σημαντική αυτή υπηρεσία να επαφίεται στους ακαδημαϊκούς διευθυντές και κυρίως στο προσωπικό των σπουδαστηρίων. Όμως το προσωπικό των βιβλιοθηκών δεν εξειδικεύεται και δεν επιμορφώνεται βάσει ενός κεντρικού σχεδιασμού ούτε σε ζητήματα βιβλιοθηκονομίας ούτε στο γνωστικό αντικείμενο της κάθε βιβλιοθήκης. Κατ' εξαίρεση επομένως αναλαμβάνουν κάποιοι συνάδελφοι δραστηριότητες πληροφοριακής εκπαίδευσης μέσα από την καλή συνεργασία με τους διδάσκοντες και από προσωπικό ζήλο.

Και στις δύο περιπτώσεις των σπουδαστηρίων που περιγράψαμε η παρεχόμενη καθοδήγηση εστιάζει στο πληροφοριακό περιβάλλον των επιστημών που καλλιεργούν και είναι προσαρμοσμένη στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως ακριβώς συντελείται από τα οικεία Τμήματα. Η κατανομή των προγραμμάτων εκπαίδευσης σε περισσότερα του ενός εξάμηνα δίδει τη δυνατότητα σε όσους φοιτητές τα παρακολουθήσουν όλα να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα κτίζοντας σιγά σιγά τις γνώσεις τους, αλλά και στους υπόλοιπους προσφέρουν μία τουλάχιστον ευκαιρία να εξοικειωθούν με κάποιες υπηρεσίες. Παρόλα τα προβλήματα που αναφέρθηκαν, τα ποιοτικά αποτελέσματα της εκπαιδευτικής αυτής δραστηριότητας δεν είναι αμελητέα, αν κρίνει κανείς από την ενθουσιώδη ανταπόκριση των φοιτητών που συμμετέχουν και την πορεία τους στα επόμενα χρόνια των

σπουδών τους. Όσοι φοιτητές παρακολουθούν τα προγράμματα είναι ενθουσιασμένοι με τις γνώσεις και τις πληροφορίες που αποκομίζουν, κινούνται ανεξάρτητα στο χώρο της βιβλιοθήκης και προχωρούν στις σπουδές τους σε συνεχή επαφή με το αντίστοιχο σπουδαστήριο εμπλουτίζοντας διαρκώς την εμπειρία τους με τα ψηφιακά μέσα. Δυστυχώς δεν υπάρχουν μετρήσιμα αποτελέσματα της δράσης αυτής.

Προτάσεις

Με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε και ενόψει ενοποιήσεων σπουδαστηρίων σε βιβλιοθήκες Σχολών είναι δυνατόν να διατυπωθούν ορισμένες προτάσεις για την υλοποίηση δράσεων πληροφοριακής εκπαίδευσης στις βιβλιοθήκες του ΕΚΠΑ. Είναι ανάγκη να θεσμοθετηθεί κεντρικά η πληροφοριακή εκπαίδευση ως δραστηριότητα των βιβλιοθηκών βάσει διεθνών προτύπων και καλών πρακτικών με τη χρήση των πλέον σύγχρονων τεχνολογιών. Απαιτείται κεντρικός συντονισμός των δράσεων σε επίπεδο Διεύθυνσης, παραγωγή ψηφιακού υλικού καθοδήγησης σε τακτά χρονικά διαστήματα και συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού.

Είναι απαραίτητο αρχικώς να γίνει αναλυτική καταγραφή των πραγματικών αναγκών της ακαδημαϊκής κοινότητας ανά κατηγορία επιστημών ή Βιβλιοθήκη Σχολής. Η ρεαλιστική απεικόνιση των απαιτήσεων διδασκαλίας και μάθησης, των δεξιοτήτων βιβλιογραφικής και διαδικτυακής αναζήτησης φοιτητών και διδασκόντων, των δυνατοτήτων του προσωπικού των βιβλιοθηκών και της υπάρχουσας υλικής υποδομής είναι άκρως απαραίτητη, για να επιτύχει η παραπάνω δράση στο Ίδρυμα και να έχει ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι ιδιαιτερότητες της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης που εξειδικεύονται στα επιμέρους ιδρύματα, σχολές και γνωστικά αντικείμενα πρέπει πάντα να επηρεάζουν σοβαρά το σχεδιασμό προγραμμάτων.

Είναι ανάγκη να καθορισθούν οι στόχοι της πληροφοριακής εκπαίδευσης σε επίπεδο ιδρύματος και κατόπιν Βιβλιοθήκης Σχολής. Το περιεχόμενο της πληροφοριακής εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να συνδέεται με το πρόγραμμα σπουδών και να το υποστηρίζει διαχρονικά και ρεαλιστικά, διαρκώντας όσο διαρκούν και οι προπτυχιακές σπουδές. Επομένως είναι ανάγκη να υλοποιείται από εξειδικευμένη ομάδα προσωπικού η οποία να επιμορφώνεται τακτικά ως προς τις διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της πληροφοριακής εκπαίδευσης αλλά και να παρακολουθεί από κοντά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι ειδικοί βιβλιοθηκονόμοι καλό είναι να συμμετέχουν και σε επιστημονικές δραστηριότητες των αντίστοιχων Τμημάτων ή Σχολών, όσο είναι εφικτό, έτσι ώστε να ενημερώνονται για τα γνωστικά αντικείμενα πάνω στα οποία θα παράσχουν εκπαίδευση. Οι επιπλέον ακαδημαϊκές γνώσεις του προσωπικού των βιβλιοθηκών, π.χ. τίτλοι σπουδών πέραν της Βιβλιοθηκονομίας επιβάλλεται να αξιοποιούνται στον τομέα της πληροφοριακής εκπαίδευσης, ο οποίος αποτελεί έναν από τους απαιτητικότερους στην Ακαδημαϊκή Βιβλιοθηκονομία. Το στοιχείο της συνεχούς αλλαγής σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα είναι αλληλένδετο με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις βιβλιοθήκες, το οποίο πρέπει να είναι επίσης ευμετάβλητο και ευέλικτο. Απαραίτητη είναι η συχνή αξιολόγηση των δράσεων και ο επανασχεδιασμός όταν το απαιτούν οι συνθήκες.

Το προσωπικό των βιβλιοθηκών μαζί με τα μέλη ΔΕΠ και τους πληροφορικούς που θα εμπλέκονται πρέπει να βρίσκονται σε στενή επαφή μεταξύ τους και να δρουν ως ομάδα. Η

ευχέρεια στη χρήση των υπολογιστών πρέπει να συνδυάζεται με την επάρκεια διαχείρισης των πληροφοριών και τη διδακτική ικανότητα πάντα με αναφορά στους στόχους και τις μεθόδους κάθε γνωστικού αντικειμένου. Οι διεθνείς επαγγελματικές ενώσεις των βιβλιοθηκών έχουν περιγράψει το σύνολο των δεξιοτήτων που απαιτείται από έναν επιστήμονα της πληροφόρησης για να αναλάβει την παραπάνω εκπαίδευση, όπως επίσης και τα πρότυπα δεξιοτήτων πληροφοριακής εκπαίδευσης των χρηστών στα οποία στοχεύει μία τέτοια δράση. (ACRL 2007, ACRL 2000).

Η χρήση της τεχνολογίας είναι άκρως απαραίτητη για τη υλοποίηση των προγραμμάτων που συζητούνται όπως και ειδικότερα η αξιοποίηση του διαδικτύου. Η δημιουργία online καθοδήγησης και βοήθειας, οι ασύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελούν παραμέτρους χωρίς τις οποίες σήμερα δεν νοείται πληροφοριακή εκπαίδευση. Η ψηφιακή τεχνολογία και η λειτουργία του διαδικτύου ως προς την οργάνωση και παρουσίαση των πληροφοριών, τους μηχανισμούς πιστοποίησης ποιότητας και τα πνευματικά δικαιώματα πρέπει να αποτελούν ένα ξεχωριστό αντικείμενο της εκπαίδευσης.

Στην εποχή του ψηφιακού πολιτισμού όπου η εκπαίδευση, η έρευνα και η πληροφόρηση μεταλλάσσονται, απαιτείται από την εκπαίδευση των βιβλιοθηκών μία μετατόπιση της εστίασης από τις λεπτομερείς οδηγίες για τα χαρακτηριστικά των πηγών στον τρόπο που οι ερευνητές πρέπει να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν τις πηγές. Χρειάζεται δηλαδή μία μετάβαση από τη διδασκαλία της βιβλιογραφίας στη διδασκαλία της διαδικασίας της έρευνας σε όλα τα στάδια με ενεργό ρόλο των προγραμμάτων πληροφοριακής εκπαίδευσης.

Τέλος, απαραίτητη είναι η συνεργασία με το αντίστοιχο προσωπικό άλλων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με βάση τις μεγάλες θεματικές περιοχές (Ανθρωπιστικές Σπουδές, Κοινωνικές Επιστήμες, Επιστήμες της Ιατρικής κτλ) και τις αντίστοιχες εξελίξεις της τεχνολογίας στην έρευνα και την επιστημονική επικοινωνία σε καθεμία από αυτές. Γνωρίζοντας το ιδιαίτερο περιβάλλον των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στη χώρα μας αντιλαμβάνεται κανείς πόσο χρήσιμη είναι αυτή η συνεργασία για την από κοινού επίλυση προβλημάτων, τα οποία δεν επικεντρώνονται στο χώρο των βιβλιοθηκών αλλά αφορούν την εκπαίδευση και διαχέονται στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

The Society of College, National & University Libraries (SCONUL) (1999). *Information skills in Higher Education*. A SCONUL Position Paper. Prepared by the Information Skills Task Force, on behalf of SCONUL [Διαδίκτυο]. London, SCONUL.

Διατίθεται από:

<http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/papers/Seven_pillars.html>

[Πρόσβαση 26 Ιουνίου 2009]

American Library Association. Association of College and Research Libraries (ACRL) (2000). *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*

[Διαδίκτυο]. Chicago, ACRL. Διατίθεται από:

<<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/informationliteracycompetency.cfm>>

[Πρόσβαση 26 Ιουνίου 2009]

American Library Association. Association of College and Research Libraries (ACRL) (2007). *Standards for Proficiencies for Instruction Librarians and Coordinators*

[Διαδίκτυο]. Chicago, ACRL. Διατίθεται από:

<<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/profstandards.cfm>>[Πρόσβαση
26 Ιουνίου 2009]